

บทที่ 2

หลักการทั่วไปของเลตเตอร์ออฟเครดิต

2.1 ลักษณะของเลตเตอร์ออฟเครดิต

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของเลตเตอร์ออฟเครดิต

เลตเตอร์ออฟเครดิตเริ่มมีการใช้กันตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 โดยเจ้าขุนมูลนายและผู้ครองนครในกรุงโรม ประเทศอิตาลี ได้ออกเอกสารการชำระเงินซึ่งเรียกว่า “Bill of Credit” ให้แก่ข้าทาสบริวารของตน เพื่อเป็นการให้เงินล่วงหน้าในการเดินทางเพื่อไปหาซื้อสินค้าหรือจุดประสงค์อื่นๆ หรือบ้างก็ว่าเป็นการออกให้แก่พระในศาสนาคริสต์เพื่อใช้ในการเดินทาง¹

โดยเลตเตอร์ออฟเครดิตในศตวรรษที่ 12 และ 13 นี้ มีลักษณะเป็น Letter of payment กล่าวคือ เป็นเอกสารที่มีคู่สัญญา 4 ฝ่าย คือ ผู้ส่ง (Remitter) ซึ่งเป็นผู้ขอให้ผู้ส่งจ่าย (Maker หรือ Drawer) ออกเอกสารสั่งจ่ายเงินจากบุคคลที่ระบุชื่อในเอกสารเรียกว่าผู้รับเงิน (Payee) ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้ส่ง ส่งเอกสารดังกล่าวให้ โดยผู้ส่งตกลงว่าจะชดใช้เงินคืนให้แก่ผู้จ่ายเงิน สำหรับการกระทำความดังกล่าว แต่ Letter of payment เป็นเพียงคำสั่งให้จ่ายเงินเท่านั้น ไม่ใช่สัญญาที่จะจ่ายเงิน²

ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14 การค้าขายตามเมืองต่างๆ ของอิตาลีเกิดการหยุดชะงัก ทำให้พ่อค้าชาวลอมบาร์ดอพยพไปยังสหราชอาณาจักร และปักหลักทำการค้าในกรุงลอนดอน พ่อค้าเหล่านี้ได้ทำธุรกิจเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน ได้ริเริ่มวิธีการชำระเงินสินค้านำเข้าแบบใหม่ โดยการร้องขอให้เพื่อนฝูงหรือตัวแทนของตนในต่างประเทศจ่ายเงินเพื่อครอบคลุมเอกสารที่

¹ ชรินทร์ พิทยาวิธิ, เลตเตอร์ออฟเครดิตการค้า, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรโสภณจำกัด), น.6.

² อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, “สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2534, น.15.

เกี่ยวกับสินค้าเหล่านั้น และต่อมาในช่วง คริสตศตวรรษที่ 16 เลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นที่รู้จักกันว่า เป็นวิธีการเพื่อจะได้รับสินค้าที่ต้องการและสัญญาว่าจะจ่ายเงิน³

ในคริสตศตวรรษที่ 17 ประเทศในภาคพื้นยุโรปได้พัฒนาเอกสารชนิดหนึ่งขึ้นใช้ โดย เรียกว่า เลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งวิธีการของเลตเตอร์ออฟเครดิตเกิดขึ้นโดยพ่อค้าส่งคนของตนไป ซื้อของหรือหาเงินยังต่างถิ่น และมอบจดหมายให้นำไปให้แก่พ่อค้าในต่างถิ่นนั้นว่า ถ้าผู้ถือ จดหมายนั้นต้องการซื้อสินค้าหรือต้องการเงินจากพ่อค้านั้น ก็ขอให้ช่วยมอบสินค้า หรือเงินให้ไป ก่อน โดยตนสัญญาว่าจะชดใช้ให้เป็นเงินหรือเป็นสินค้าตามจำนวนที่ได้จ่ายไปนั้น⁴

เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้ต่างจาก Letter of Payment ซึ่งจะมีคู่กรณีหลายฝ่าย แต่เลตเตอร์ออฟเครดิตนี้เป็นเพียงคำสัญญาอย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยายที่จะชดใช้เงินคืนให้แก่ ผู้จ่ายเงิน ในประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกเลตเตอร์ออฟเครดิตชนิดนี้ว่า “เครดิตของผู้ซื้อ” (Buyers' Credit)⁵

ต่อมาในกลางคริสตศตวรรษที่ 19 ก็ได้มีการพัฒนาวิธีการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่ง วิธีการ ก็คือ หลังจากที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่ง ผู้ขายก็จะออกตั๋วแลกเงินสั่งให้ผู้ซื้อชำระ ราคาสินค้า พร้อมทั้งนำเอกสารสิทธิ บัญชีรายการสินค้า (Invoice) และกรมธรรม์ประกันภัย หรือ เอกสารอื่นๆ⁶ มาส่งมอบให้แก่ธนาคาร ซึ่งวิธีการนี้ผู้ขายก็จะได้รับชำระราคาหลังจากที่ส่งมอบ สินค้าให้แก่ ผู้ซื้อทันที ต่อมาธนาคารก็จะนำเอกสารไปส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ โดยผู้ซื้อต้องรับรองตั๋ว แลกเงินก่อน จึงจะได้รับเอกสารสิทธิ และเอกสารต่างๆ เพื่อที่จะนำเอกสารเหล่านั้นไปรับของจาก ผู้ขนส่งได้ ซึ่งวิธีการนี้มีข้อเสียคือผู้ขายจะไม่ได้รับหลักประกันที่แท้จริง กล่าวคือ หากผู้ซื้อรับรอง ตั๋วแลกเงินแต่ไม่ยอมจ่ายเงินให้แก่ธนาคาร ธนาคารก็จะสามารถมาไล่เบี้ยเงินค่าสินค้าคืนจาก

³ Ahmed A.M.S. Al-Suwaidi, Finance of international Trade in the Gulf, (Great Britain: Graham & Trotman), 1994, p.40.

⁴ Boris Kozolchik, Commercial Letter of Credit in the Americas, (New York: Matthew Bender & Company), 1976, p.5-6.

⁵ *Ibid.*

⁶ เอกสารอื่นๆ เช่น ใบรับรองคุณภาพสินค้า ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ใบตราส่ง เป็นต้น

ผู้ขายได้ นอกจากนี้ หากผู้ขายไม่มีฐานะทางการเงินที่ดี ธนาคารก็จะไม่ยอมรับซื้อตั๋วจนกว่าผู้ซื้อจะรับรองตั๋วแลกเงิน วิธีการชำระเงินแบบนี้เรียกว่า Document on acceptance⁷

ต่อมาจึงได้พัฒนาเป็นวิธีการชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต โดยนำบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือทางการเงิน ซึ่งก็คือธนาคาร ให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการรับรองตั๋วแลกเงิน ผู้กัพันตนเองที่จะจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์แทนผู้ซื้อ ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีการที่ให้หลักประกันแก่ผู้ขายอย่างแท้จริงว่าหากผู้ขายส่งเอกสารให้แก่ธนาคารครบถ้วนถูกต้อง ก็จะได้รับชำระราคาอย่างแน่นอน ส่วนผู้ซื้อก็มีความมั่นใจได้ว่าหากผู้ขายส่งสินค้าไม่ถูกต้องก็จะได้ยังไม่ได้รับชำระราคา การชำระเงินโดยวิธีเลตเตอร์ออฟเครดิตจึงเป็นการประสานประโยชน์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

2.1.2 ความหมายของเลตเตอร์ออฟเครดิต

มีคำพิพากษาของศาลฎีกา และข้อกำหนดในระเบียบประเพณีปฏิบัติและพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (UCP 600) รวมทั้งมีนักกฎหมายหลายท่านได้ให้ความหมายของเลตเตอร์ออฟเครดิตเอาไว้ ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 755/2525 (ป.) ได้ให้ความหมายของเลตเตอร์ออฟเครดิตไว้ว่า “แอลซี (เลตเตอร์ออฟเครดิต) หมายถึงเอกสารประกอบ ซึ่งธนาคารผู้เปิดแอลซีมีภาระผูกพันและรับผิดชอบตามประเพณีและพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ”

Article 2 ของ UCP 600 ได้ให้ความหมายของเลตเตอร์ออฟเครดิต (ใน UCP 600 ใช้คำว่า “Credit”) หมายความว่า การดำเนินการใดๆ ไม่ว่าจะใช้ชื่อเรียก หรือ ถ้อยคำพรรณนาว่าอะไรก็ตาม ที่ไม่สามารถเพิกถอนได้ ที่ธนาคารผู้ออกเลตเตอร์ออฟเครดิต (Issuing Bank) จะจ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอนเมื่อมีการยื่นเอกสารให้แก่ธนาคารอย่างถูกต้อง⁸

⁷ พชรพร นุชอนงค์, “สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและสัญญาทรัสต์รีซีพ : ปัญหาบางประการตามกฎหมายไทย”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2548, น.5.

⁸ Article 2 (Definitions)

“เลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit) คือ วิธีการชำระราคาที่ธนาคารพาณิชย์ ผู้ก่ตนเองที่จะชำระราคาให้แก่ผู้รับประโยชน์ หากว่าผู้รับประโยชน์ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขโดย การส่งมอบเอกสารตรงตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตแก่ธนาคาร”⁹

“เลตเตอร์ออฟเครดิตการค้า (Commercial letter of credit) หรือหนังสือเครดิต หมายถึง หนังสือรับรองการชำระเงินที่ออกโดยธนาคารของผู้สั่งสินค้าเข้า (ตามคำขอของผู้ซื้อ) ซึ่งธนาคารของผู้ซื้อสัญญาว่าจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ขาย (ผู้รับประโยชน์) โดยให้ผู้ขายออกตั๋วแลกเงิน ประเภทชำระเงิน ทั้งนี้สุดแต่ข้อตกลงส่งจ่ายเอาจากธนาคารผู้ออกเลตเตอร์ออฟเครดิต โดย ประกันว่าตั๋วแลกเงินดังกล่าวจะต้องได้รับการชำระเงินอย่างแน่นอน เมื่อผู้ขายได้ปฏิบัติถูกต้อง ตามเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตทุกประการ”¹⁰

“เลตเตอร์ออฟเครดิต คือ หนังสือค้ำประกันการชำระเงินหรือราคาสินค้าที่ผู้ซื้อ จะต้องชำระหรือจ่ายให้แก่ผู้ขายซึ่งอยู่ต่างแดนโดยมีธนาคารเป็นตัวกลาง ซึ่งมีทั้งธนาคารฝ่ายผู้ซื้อ และธนาคารฝ่ายผู้ขายสินค้า”¹¹

เมื่อพิจารณาความหมายและนิยามต่างๆ ของเลตเตอร์ออฟเครดิตจากนักกฎหมาย คำพิพากษาของศาลฎีกา หรือตาม UCP 600 ข้างต้น จะพบว่า มีความหมายไปในแนวทาง เดียวกัน โดยสรุปสาระสำคัญได้ว่าเลตเตอร์ออฟเครดิต คือ เอกสารที่ผู้ซื้อสินค้าร้องขอต่อธนาคาร ให้ออกให้แก่ผู้รับประโยชน์ โดยธนาคารสัญญาว่าจะชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้รับประโยชน์ต่อเมื่อ ผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารให้แก่ธนาคารโดยถูกต้อง ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นวิธีการชำระเงินที่ธนาคารเข้ามาผูกพันตนเอง เป็นลูกหนี้ชั้นต้น แยกต่างหากจากผู้ซื้อสินค้า โดยธนาคารจะชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้รับประโยชน์

“Credit means any arrangement, however named or described, that is irrevocable and thereby constitutes a definite undertaking of the issuing bank to honour a complying presentation.”

⁹ กำชัย จงจักรพันธ์, “กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ”, โครงการตำราและเอกสาร ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.441.

¹⁰ ชรินทร์ พิตยาวิวิธ, *อั่งแล้ว เริงอรรถที่ 1*, น.7.

¹¹ วิชัย ตันติกุลานันท์, คำอธิบายว่าด้วยเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C) และทรัสต์รีซีท (T/R), (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร), น.1-2.

ไปก่อน แล้วจึงมาเรียกเก็บกับผู้ซื้อในภายหลัง ดังนั้นในอีกนัยหนึ่งเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงเป็นวิธีการให้สินเชื่อเพื่อสนับสนุนด้านการเงินแก่ผู้ซื้อและผู้ขายอีกด้วย

2.1.3 ประเภทของเลตเตอร์ออฟเครดิต¹²

โดยทั่วไปเลตเตอร์ออฟเครดิตแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประโยชน์ของการใช้ รูปแบบ และกลไกของการค้า การแบ่งประเภทของเลตเตอร์ออฟเครดิตในบางวิธีอาจมีผลสำคัญในการพิจารณาผลทางกฎหมายของเครดิตแต่ละประเภท แต่การแบ่งเลตเตอร์ออฟเครดิตในบางวิธีก็อาจมีประโยชน์เพียงเพื่อทำความเข้าใจแต่ละรูปแบบและประเภทของเลตเตอร์ออฟเครดิต รวมทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครดิตเท่านั้น

(1) เครดิตชนิดเพิกถอนได้ (Revocable Credit) และชนิดเพิกถอนไม่ได้ (Irrevocable Credit)

เครดิตชนิดเพิกถอนได้ หมายถึง เครดิตที่ธนาคารมีสิทธิที่จะแก้ไข หรือเพิกถอนเมื่อไรก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าว หรือได้รับความยินยอมจากผู้รับประโยชน์ล่วงหน้า แม้ว่าธนาคารจะได้แจ้งการเปิดเครดิตไปให้ผู้ขายทราบแล้วก็ตาม ซึ่งหมายความว่า ธนาคารยังมีได้รับภาระเป็นหนี้ที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายเพียงเพราะต้องการเปิดและแจ้งการเปิดเครดิตไปยังผู้ขายเท่านั้น สิทธิที่จะแก้ไขหรือเพิกถอนเครดิตชนิดนี้เป็นสิทธิเด็ดขาดของธนาคาร กล่าวคือธนาคารอาจจะเพิกถอนเครดิตได้ ทั้งๆ ที่ผู้ขายอาจจะได้นำสินค้าไปส่งมอบแก่ผู้รับขนและสินค้านั้นได้บรรจุขึ้นเรือและอยู่ในระหว่างการขนส่ง หรือแม้สินค้านั้นได้มาถึงท่าเรือปลายทางแล้วก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หากเครดิตนั้นมีธนาคารอื่นซึ่งได้รับมอบหมายได้ชำระเงิน รับรอง หรือรับซื้อลดตั๋วแลกเงินตามความผูกพันที่ระบุในเครดิตแก่ผู้ขายแล้ว ก่อนที่ธนาคารอื่นนั้นจะได้รับคำบอกกล่าวการแก้ไขหรือเพิกถอนเครดิตจากธนาคารผู้เปิดเครดิต ธนาคารอื่นซึ่งเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวก็ยังคงมีสิทธิที่จะได้รับเงินชดเชยคืนจากผู้เปิดเครดิต

¹² อ้างแล้ว, เซ็กรรทที่ 9, น.460-473.

เครดิตชนิดเพิกถอนได้ไม่ได้ให้หลักประกันหรือให้หลักประกันในการชำระราคาน้อยมาก ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบันนี้จึงไม่มีการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตชนิดเพิกถอนได้

เครดิตชนิดเพิกถอนไม่ได้ เมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตให้คำรับรองซึ่งผูกพันแก่ธนาคารผู้ขายว่าธนาคารจะชำระเงินแก่ผู้ขายเมื่อผู้ขายได้ยื่นเอกสารต่อธนาคาร หรือจะจ่ายเงินหรือรับรองตัวแลกเงินทุกฉบับที่ผู้ขายได้ส่งจ่ายตามเงื่อนไขของเครดิต¹³ แม้ว่าเครดิตชนิดที่เพิกถอนไม่ได้นี้ ธนาคารอาจไม่ได้กำหนดให้ผู้ขายยื่นตัวแลกเงินพร้อมเอกสารอื่นต่อธนาคาร แต่ในทางปฏิบัติทางการค้า ธนาคารมักจะระบุให้ผู้ขายออกตัวแลกเงินเสมอ

เมื่อธนาคารได้ออกเครดิตชนิดที่เพิกถอนไม่ได้และเครดิตมีผลผูกพันธนาคารแล้ว เครดิตชนิดนี้ก็ไม่อาจถูกแก้ไขหรือถูกเพิกถอนได้โดยปราศจากความตกลงระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิต ธนาคารผู้ยืนยันเครดิต และผู้รับประโยชน์

เนื่องจากเครดิตชนิดเพิกถอนได้แทบจะไม่ได้ให้หลักประกันในการชำระราคาแก่ผู้รับประโยชน์เลย และในทางปฏิบัติก็มีการใช้กันน้อยมาก และโดยหลักแล้วเป็นการขัดกับลักษณะของ Documentary Credit ดังนั้น ในปัจจุบัน UCP 600 Article 2 จึงได้ให้คำนิยามของเลตเตอร์ออฟเครดิตให้หมายความถึงเฉพาะเครดิตที่เพิกถอนไม่ได้เท่านั้น เครดิตที่เพิกถอนได้ไม่ถือว่าเป็นเครดิตอีกต่อไป¹⁴

(2) เครดิตชนิดยืนยัน (Confirmed Credit) และชนิดไม่ยืนยัน (Unconfirmed Credit or Advise Credit)

เครดิตชนิดยืนยันและชนิดไม่ยืนยันนี้ ใช้ในกรณีที่ธนาคารที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเครดิตมากกว่าหนึ่งธนาคาร กล่าวคือ กรณีธนาคารผู้เปิดเครดิตไม่มีสาขาในประเทศของผู้ขาย

¹³ H.C. Gutteride, The Law of Bankers' Commercial Credit, 7th ed. (London : Europa Publications., 1984), p. 21

¹⁴ Article 2 “*Credit means any arrangement, however named or described, that is irrevocable and thereby constitutes a definite undertaking of the issuing bank to honour a complying presentation.*”

ธนาคารผู้เปิดเครดิต ก็จำเป็นต้องให้ธนาคารคนกลางในประเทศผู้ขายช่วยเหลือในการแจ้งการเปิดเครดิตของตน

ในกรณีของเลตเตอร์ออฟเครดิตชนิดยืนยัน ธนาคารในประเทศของผู้ขายที่รับดำเนินการตามเลตเตอร์ออฟเครดิต จะผูกพันตนเองเป็นเอกเทศเพิ่มเติมจากธนาคารผู้เปิดเครดิตว่า ธนาคารจะชำระราคาให้แก่ผู้รับประโยชน์หากผู้รับประโยชน์ได้ส่งมอบเอกสารต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในเครดิตโดยถูกต้อง เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้จะให้หลักประกันและความสะดวกแก่ผู้ขายมากขึ้น หากมีข้อผิดพลาดใดๆ เกิดขึ้น นอกจากผู้รับประโยชน์สามารถฟ้องร้องให้ธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้ซื้อรับผิดชอบตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและสัญญาซื้อขายได้ตามลำดับแล้ว ผู้รับประโยชน์ยังมีสิทธิที่จะฟ้องร้องให้ธนาคารผู้ยืนยันเครดิต (Confirming Bank) รับผิดชอบด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติจะเป็นธนาคารแรกที่ถูกฟ้องร้อง เพราะตั้งอยู่ในประเทศของผู้ขาย

เหตุผลสำคัญที่ทำให้นิยมใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทยืนยันคือ ในกรณีที่ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ไม่รู้จักหรือไม่ไว้วางใจธนาคารผู้เปิดเครดิตเพียงพอ ทั้งนี้เพราะชื่อเสียงของธนาคารนั่นเอง หรือชื่อเสียงของประเทศที่ธนาคารตั้งอยู่ก็ตาม และหากมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลจะเป็นเรื่องยุ่งยากไม่สะดวกและเสียค่าใช้จ่ายมากในการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อธนาคารที่อยู่คนละประเทศ

ในกรณีที่ธนาคารในประเทศของผู้ขายเป็นเพียงตัวแทนของธนาคารที่ได้รับคำสั่งให้แจ้งการเปิดเครดิตต่อไปยังผู้ขาย ธนาคารคนกลางนี้ก็อยู่ในฐานะธนาคารผู้แจ้งเครดิต (Advising Bank) ซึ่งเป็นเพียงตัวแทนของธนาคารผู้เปิดเครดิต และไม่มีความรับผิดชอบใดๆ ต่อผู้ขาย ทั้งนี้เพราะธนาคารผู้แจ้งเครดิตไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ขายโดยตรง ในกรณีเช่นนี้ เครดิตที่แจ้งไปยังผู้ขายจะไม่ได้รับการยืนยัน จึงเรียกว่า “เครดิตชนิดไม่ได้รับการยืนยัน” ผลคือ หากธนาคารผู้ดำเนินการตามเครดิตปฏิเสธเอกสารที่ผู้รับประโยชน์ส่งมอบมาโดยมาถูกต้อง ซึ่งทำให้ผู้รับประโยชน์ไม่ได้รับชำระราคา ผู้รับประโยชน์มีเพียงสิทธิที่จะไล่เบี้ยธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้ซื้อให้รับผิดชอบชำระราคาได้เท่านั้น ไม่รวมถึงธนาคารผู้รับดำเนินการตามเครดิต กรณีเช่นนี้ย่อมเป็นการไม่สะดวกต่อผู้รับประโยชน์ เพราะธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้ซื้อย่อมอยู่ ณ ประเทศของผู้ซื้อ

(3) เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทที่ต้องมีตั๋วแลกเงินประกอบ (Credit does include a bill of exchange) และประเภทที่ไม่ต้องมีตั๋วแลกเงินประกอบ (Credit does not include a bill of exchange)

การแบ่งเครดิตประเภทนี้มุ่งเน้นพิจารณาถึงลักษณะหรือวิธีการชำระราคาของธนาคาร เครดิตประเภทที่ไม่ได้กำหนดให้ผู้รับประโยชน์ต้องออกตั๋วแลกเงินนั้น เมื่อผู้รับประโยชน์ส่งมอบเอกสารต่างๆ (Shipping Document) ให้แก่ธนาคารแล้ว และธนาคารตรวจสอบเห็นว่าถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในเครดิต ธนาคารก็จะชำระราคาให้แก่ผู้รับประโยชน์ทันที หากเป็นเครดิตที่กำหนดให้ธนาคารชำระราคาทันที (Sight payment credit) หรือธนาคารอาจจะชำระราคาภายในระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ก็ได้ (Deferred payment credit) เช่น ภายใน 90 วัน นับแต่ส่งมอบเอกสารให้แก่ธนาคาร เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้ธนาคารต้องชำระราคาให้แก่ผู้รับประโยชน์หากผู้รับประโยชน์ส่งมอบเอกสารถูกต้องตามเครดิต รับประโยชน์ไม่จำเป็นต้องออกตั๋วแลกเงินเพื่อสั่งให้ธนาคารชำระราคาแต่อย่างใด

สำหรับเครดิตประเภทที่ต้องมีตั๋วแลกเงินหรือดราฟท์ประกอบเอกสารต่างๆ นั้น การดำเนินการตามเครดิตและการชำระราคาก็จะไม่แตกต่างไปจากประเภทแรก เพียงแต่ผู้รับประโยชน์ต้องออกตั๋วแลกเงินเพื่อสั่งให้ธนาคารชำระราคาให้ตนทันที (Sight bill) หากเป็นเครดิตที่กำหนดให้ธนาคารชำระทันที (Sight payment credit) หรือออกตั๋วแลกเงินเพื่อสั่งให้ธนาคารชำระราคาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ (Time bill) หากเป็นเครดิตที่กำหนดให้ธนาคารชำระราคาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ (Deferred payment credit) หรือในกรณีที่เครดิตกำหนดให้ชำระราคาโดยการรับรองตั๋วแลกเงิน (Acceptance) กรณีเช่นนี้ก็ต้องมีการออกตั๋วแลกเงินโดยสภาพ

เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทที่กำหนดให้ผู้รับประโยชน์ต้องออกตั๋วแลกเงินนี้ มักจะใช้ในกรณีที่เลตเตอร์ออฟเครดิตมิได้ระบุให้ธนาคารชำระราคาทันที ธนาคารจะชำระราคาภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ ซึ่งการใช้ตั๋วแลกเงินจะช่วยให้ผู้รับประโยชน์สามารถนำตั๋วแลกเงินที่ธนาคารได้รับรองแล้วไปขายลด (Discounting) ให้แก่ธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นได้ ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้ผู้รับประโยชน์สามารถได้รับชำระราคาในทันที แทนที่จะต้องรอนกว่าตั๋วแลกเงินจะถึงกำหนดชำระเงิน

(4) เครดิตประเภทที่อาจโอนเปลี่ยนมือได้ (Transferable Credit) และประเภทที่ไม่อาจโอนเปลี่ยนมือได้ (Non-transferable Credit)

ในกรณีที่สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศมีลักษณะเป็นการซื้อขายต่อเนื่องกันหลายทอด (String of contract) เช่น ระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขาย-ผู้จัดหาสินค้า (Supplier) หรือผู้ผลิตสินค้า (Manufacturer)

การค้าในลักษณะนี้ เป็นเรื่องปกติที่อาจเกิดขึ้นได้ในการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งกระบวนการอาจจะเริ่มต้นโดยผู้ซื้อได้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทอาจโอนเปลี่ยนมือได้ชำระราคาตามสัญญาซื้อขาย 1 ให้แก่ผู้ขาย ผู้ขายซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตก็จะโอนเครดิตนั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่ผู้ผลิตสินค้า เพื่อเป็นการชำระราคาตามสัญญาซื้อขาย 2 ให้แก่ผู้ผลิตสินค้า ซึ่งจะเป็นผู้รับประโยชน์คนที่ 2

เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทที่อาจโอนเปลี่ยนมือได้คือ เครดิตที่กำหนดอนุญาตให้ผู้รับประโยชน์สามารถร้องขอต่อธนาคารให้โอนเครดิตนั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้ผู้รับประโยชน์คนอื่นต่อไปได้ วัตถุประสงค์ของการโอนเครดิตเพื่อให้ผู้รับประโยชน์สามารถใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นเป็นหลักประกันการชำระราคาให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ขายในสัญญาซื้อขาย 2 กับผู้รับประโยชน์คนแรก โดยไม่ต้องมีการออกหรือเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตฉบับใหม่แต่อย่างใด

เลตเตอร์ออฟเครดิตที่จะถือว่าเป็นประเภทที่อาจโอนเปลี่ยนมือได้นั้น สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตจะต้องระบุไว้โดยชัดเจนว่า “โอนเปลี่ยนมือได้” (Transferable) ซึ่งธนาคารจะโอนเครดิตให้ตามคำร้องขอหรือไม่ก็ได้

(5) เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทที่เปิดโดยอาศัยเครดิตอีกฉบับหนึ่งเป็นหลักประกัน (Back-to-back Credit) และเลตเตอร์ออฟเครดิตที่เปิดตามปกติ

Back-to-back credit เป็นเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารเปิดขึ้นตามความต้องการของลูกค้า โดยพิจารณาจากเครดิต ความน่าเชื่อถือ และหลักประกันจากเลตเตอร์ออฟเครดิตอีกฉบับหนึ่งที่ลูกค้าได้รับมาในฐานะผู้ขาย

ตัวอย่างเช่น พ่อค้าในประเทศไทยขายเครื่องจักรทอผ้าให้แก่พ่อค้าประเทศลาว กรณีนี้พ่อค้าไทยในฐานะผู้ขายจะได้เลตเตอร์ออฟเครดิตจากพ่อค้าในประเทศลาว แต่เนื่องจากพ่อค้าไทยไม่สามารถผลิตเครื่องจักรทอผ้าได้เอง ต้องสั่งซื้อจากพ่อค้าญี่ปุ่นอีกทอดหนึ่ง ซึ่งพ่อค้าไทยใน

ฐานะผู้ซื้อก็ต้องเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตไปยังพ่อค้าญี่ปุ่น เพื่อชำระราคาเครื่องจักร ในกรณีเช่นนี้ พ่อค้าไทยก็สามารถใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตฉบับที่พ่อค้าลาวเปิดมาให้เป็นหลักประกันแก่ธนาคาร เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงสถานะที่ดีของตน เป็นเครดิต หรือเป็นหลักประกันที่ดีที่ธนาคารยินดีเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่พ่อค้าไทยในการสั่งซื้อเครื่องจักรจากพ่อค้าญี่ปุ่นต่อไป ซึ่งในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศนี้พ่อค้าไทยก็จะได้กำไรจากส่วนต่างของราคาตามสัญญาซื้อขาย หรือตามเลตเตอร์ออฟเครดิต 2 ฉบับดังกล่าว

การใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้จะเป็นกรณีที่พ่อค้าไทยเป็นพ่อค้าคนกลางนั่นเอง ในทางธุรกิจในการนี้ที่ผู้ขายมิได้เป็นผู้ผลิตสินค้าโดยตรง ผู้ขายซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตมักจะไม่ต้องการให้ผู้ซื้อของตนทราบว่าตนมิได้เป็นผู้ผลิตสินค้านั้นๆ และไปซื้อสินค้าจากแหล่งอื่นเพื่อมาขายต่อ และโดยเหตุผลนี้ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตจะไม่ร้องขอให้ผู้ซื้อเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทอาอโนเปลี่ยนมือได้ เพราะไม่ต้องการให้ผู้ซื้อตั้งข้อสงสัยดังกล่าวกว่า และนอกจากนี้การใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทอาอโนเปลี่ยนมือได้ก็มีข้อจำกัดบางประการ เช่น ธนาคารอาจปฏิเสธคำขอให้โอนเครดิต หรือเนื่องจากข้อจำกัดในการโอนเครดิตซึ่งสามารถโอนได้เพียงครั้งเดียว เป็นต้น

(6) เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทเพื่อการซื้อขายต่อเนื่อง (Revolving Credit) และประเภทเพื่อการซื้อขายแต่ละครั้ง

การค้าระหว่างประเทศระหว่างคู่สัญญาที่เคยค้ากันมานานและเป็นการซื้อขายต่อเนื่อง หรือเป็นการซื้อขายที่ผู้ขายจะต้องส่งมอบสินค้าต่อเนื่องกันไปในช่วงระยะเวลาหนึ่งนั้น การออกเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่กันทุกๆ ครั้งที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายอาจเป็นการไม่สะดวก ดังนั้น เลตเตอร์ออฟเครดิตจึงอาจเปิดเพื่อสัญญาซื้อขายที่มีต่อเนื่องหลายๆ ครั้งก็ได้ เช่น สัญญาซื้อขายเครื่องจักร โดยให้ผลิตและส่งเครื่องจักรให้แก่ผู้ซื้อทุกๆ เดือน ซึ่งเลตเตอร์ออฟเครดิตที่เปิดเพื่อการซื้อขายต่อเนื่องเช่นนี้ เรียกว่า Revolving Credit

สาระสำคัญของเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้ที่ต้องพิจารณาคือ เรื่องจำนวนวงเงินที่จะต้องชำระตามเครดิต ซึ่งอาจกำหนดได้หลายวิธี เช่น เครดิตจะกำหนดวงเงินไว้จำนวนหนึ่งและถ้ามีการส่งสินค้าและรับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตไปแล้วก็จะมีกำหนดจำนวนวงเงินใหม่อีกในแต่ละครั้ง โดยมีคำสั่งให้แก้ไขจำนวนเงินในเครดิตนั้นใหม่ หรือ เครดิตจะกำหนดจำนวนเงินที่แน่นอนไว้ให้ผู้รับประโยชน์สามารถขอรับชำระราคาได้ในชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่ไม่สามารถสะสมได้ เช่น กำหนดให้ขอรับชำระราคาได้ไม่เกินเดือนละ 1 ล้านบาท ภายใน 6 เดือน ถ้าเดือนใดขอรับ

ชำระราคาไม่ครบ 1 ล้านบาท จำนวนเงินที่ขอรับชำระราคาไม่ครบในเดือนนั้นก็เป็นอันยกเลิกไป จะนำไปสะสมใช้ในเดือนถัดไปไม่ได้ หรือ เครดิตกำหนดจำนวนเงินที่แน่นอนให้ผู้รับประโยชน์ สามารถขอรับชำระราคาได้ในชั่วระยะเวลาหนึ่งและสามารถสะสมได้ เดือนใดที่ขอรับชำระราคา ไม่เต็มตามวงเงินที่กำหนดไว้ก็สามารถสะสมไปใช้ในเดือนถัดไปได้ เป็นต้น ซึ่งวงเงินในเครดิตนี้จะ กำหนดไว้ในลักษณะใดก็ได้ ตามแต่คู่สัญญาจะได้ตกลงกัน

สำหรับเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้ ไม่ว่าคู่สัญญาจะได้กำหนดวงเงินไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตในลักษณะใด หากเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ได้กำหนดไว้เป็นประการอื่นแล้ว ถ้าผู้รับประโยชน์ได้ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่ง หรือไม่ได้ส่งมอบเอกสาร หรือส่งมอบเอกสารไม่ครบถ้วน ให้แก่ธนาคารในงวดใดงวดหนึ่ง ผลคือ นอกจากเลตเตอร์ออฟเครดิตจะสิ้นผลในงวดนั้นแล้ว ยัง สิ้นผลในงวดต่อไปด้วย

(7) เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทที่ให้ผู้รับประโยชน์รับชำระราคาได้ก่อนส่งมอบเอกสาร (Red Clause Credit) และเลตเตอร์ออฟเครดิตตามปกติ

เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทที่ให้ผู้รับประโยชน์รับชำระราคาได้ก่อนส่งมอบเอกสาร หรือ Red clause credit นี้ นอกจากจะเป็นวิธีการชำระราคาในการค้าระหว่างประเทศแล้ว ยังเป็น กรสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ขายอีกด้วย เพราะผู้ขายที่เป็นพ่อค้าคนกลางนี้อาจจะมีกำลังซื้อจำกัด จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงินก่อนที่จะส่งสินค้าขึ้นเรือ เพื่อที่ตนจะได้มีเงินไปชำระ ราคาแก่ผู้ผลิตสินค้า เครดิตชนิดนี้จะมีข้อความสลักหลังด้วยหมึกแดงว่าอนุญาตให้จ่ายเงินให้แก่ ผู้ขาย เมื่อผู้ขายได้นำตราสารกำกับการส่งสินค้า หรืออาจจะเป็นตราสารอย่างอื่น เช่น ใบรับของ ในคลังสินค้า หรือในบางกรณีอาจจะจ่ายเงินให้เมื่อผู้ขายนำตัวแลกเงินมายื่นแก่ธนาคาร โดยมี เงื่อนไขว่าเงินจำนวนดังกล่าวซึ่งได้จ่ายล่วงหน้าไปแล้วนั้น จะถูกหักบัญชีกับเงินค่าสินค้าซึ่งผู้ขาย จะพึงได้รับเมื่อผู้ขายได้ขนส่งสินค้าครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในสัญญาซื้อขาย

ลักษณะสำคัญของ Red clause credit คือ ผู้ซื้ออนุญาตให้ธนาคารชำระราคาให้แก่ ผู้ขายไปบางส่วนก่อนที่ธนาคารจะได้รับมอบเอกสาร โดยผู้ขายสัญญาว่าจะส่งมอบเอกสารต่างๆ แก่ธนาคารในโอกาสต่อไป

จะเห็นได้ว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้แตกต่างจากเครดิตตามปกติที่ธนาคารจะ ชำระราคาต่อเมื่อผู้รับประโยชน์ได้ส่งมอบเอกสารตามเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้วเท่านั้น ซึ่ง วัตถุประสงค์ของการใช้ Red clause credit นี้ก็เพื่อเป็นการช่วยสภาพคล่องทางการเงินของผู้ขาย

ในอันที่จะผลิต หรือดำเนินการจัดหาสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ หรืออาจเป็นกรณีที่สินค้านั้นอยู่ในความต้องการของตลาดมาก หรือผู้ขายมีอำนาจต่อรองดีกว่า

ในทางปฏิบัติ Red clause credit มักจะมีการระบุข้อกำหนดให้ผู้รับประโยชน์สามารถรับชำระราคาได้ก่อนเป็นตัวอักษรสีแดง ซึ่งเป็นที่มาของชื่อเครดิต

การชำระราคาด้วยเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้ ผู้ซื้อต้องมีความมั่นใจในผู้ขายมากพอสมควร เนื่องจากผู้ซื้อเป็นผู้รับภาระความเสี่ยงภัย เพราะได้ชำระราคาให้แก่ผู้ขายไปก่อนแล้ว ดังนั้น ในบางกรณีผู้ซื้ออาจกำหนดให้ผู้ขายต้องส่งมอบเอกสารอะไรบางอย่างเพื่อเพิ่มความมั่นใจว่า ผู้ขายอยู่ระหว่างการดำเนินการผลิต หรือดำเนินการจัดหาสินค้าอยู่จริงก็ได้

(8) เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทที่ให้หลักประกันแก่ธนาคารในการจัดการเกี่ยวกับสินค้า (Secured Credit) และประเภทที่ไม่ได้ให้หลักประกันแก่ธนาคารในการจัดการเกี่ยวกับสินค้า (Unsecured Credit)

หากเลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดให้มีการส่งมอบใบตราส่งและให้ธนาคารเป็นผู้ทรงใบตราส่งนั้น ธนาคารก็จะเป็นผู้มีสิทธิในการจัดการเกี่ยวกับสินค้า กล่าวคือ สามารถกำหนดได้ว่าใครจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับมอบสินค้าจากผู้ขนส่ง เลตเตอร์ออฟเครดิตที่กำหนดให้ผู้รับประโยชน์ต้องส่งมอบเอกสารที่มีผลดังกล่าวนี้ เรียกว่า Secured credit

การให้หลักประกันแก่ธนาคาร คือ ในกรณีที่ธนาคารได้ชำระราคาตามเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว แต่ปรากฏว่าผู้ซื้อซึ่งเป็นลูกค้าของธนาคารไม่สามารถชำระราคาตามเครดิตให้แก่ธนาคารได้ ธนาคารก็ยังมีหลักประกันพอที่จะบรรเทาหรือชดเชยความเสียหายได้โดยการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับสินค้านั้น เช่น อาจขายสินค้านั้นไปโดยการสลักหลังโอนใบตราส่งให้แก่ผู้ซื้อรายอื่น

ในทางตรงกันข้าม หากเอกสารใบรับของนั้น มิได้ให้หลักประกันแก่ธนาคารดังกล่าว เลตเตอร์ออฟเครดิตก็จะเป็นประเภท Unsecured credit อย่างไรก็ตาม ธนาคารอาจมีหลักประกันในลักษณะอื่นที่อาจชดเชยความเสียหายได้ เช่น ในกรณีที่ธนาคารกำหนดให้ลูกค้าผู้ขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตต้องนำเงินมาวางประกันหรือหลักทรัพย์อื่นมาวางเพื่อเป็นการประกันการเปิดเครดิต

(9) เลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการส่งสินค้าเข้า (Import Letter of Credit or Outward Letter of Credit) และเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการส่งสินค้าออก (Export Letter of Credit or Inward Letter of Credit)

เลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการส่งสินค้าเข้าคือ เลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารเปิดไปให้แก่ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ในต่างประเทศ เพื่อการส่งสินค้าเข้ามาในประเทศ ส่วนเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการส่งสินค้าออก ก็คือเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารอื่นในต่างประเทศได้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตมายังประเทศไทย เพื่อร้องขอให้ธนาคารในประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการตามเครดิต ซึ่งอาจเป็นประเภทไม่ยืนยันเครดิต (Unconfirmed letter of credit) หรือประเภทยืนยันเครดิต (Confirmed letter of credit) ก็ได้

(10) เครดิตค้ำประกัน (Standby Credit)

เครดิตค้ำประกัน เป็นเครดิตที่ธนาคารเปิดให้กับธนาคารอีกแห่งหนึ่งในต่างประเทศ เพื่อค้ำประกันลูกค้าของตนที่ไปดำเนินการกิจการในต่างประเทศ เครดิตชนิดนี้ไม่เกี่ยวกับการชำระค่าสินค้าแต่อย่างใด เพราะไม่มีเงื่อนไขการชำระเงินโดยให้มีการยื่นเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในสินค้า แต่จะมีเงื่อนไขให้จ่ายเงินเมื่อมีเอกสารแสดงว่าผู้ขอเปิดเครดิตไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่ หรือไม่อาจปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในสัญญา หรือในข้อตกลงที่ผู้ขอเปิดเครดิตทำไว้กับผู้รับประโยชน์ หรือมีเอกสารแสดงว่าผู้ขอเปิดเครดิตผิดสัญญาไม่จ่ายเงินค่าสินค้าหรือบริการ กล่าวอีกนัยหนึ่ง Standby Credit นี้เป็นการเปิดเครดิตเพื่อเป็นประกันการไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นเอง

2.1.4 กระบวนการชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต

กระบวนการชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิตในการซื้อขายระหว่างประเทศจะมี 4 ขั้นตอนด้วยกัน กล่าวคือ

(1) การขอเปิดเครดิต

เมื่อผู้ซื้อและผู้ขายตกลงติดต่อซื้อขายกันเรียบร้อยแล้ว ผู้ซื้อจะออกไปสั่งซื้อสินค้า (Purchase Order หรือ P/O) ให้แก่ผู้ขาย พร้อมกับขอให้ผู้ขายออกไปบัญชีราคาสินค้า (Pro-

forma Invoice) มาให้ตน เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบในการขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตกับธนาคาร หลังจากนั้นผู้ซื้อ (ผู้ขอเปิดเครดิต) จะติดต่อยื่นคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตต่อธนาคารในประเทศของตน (ธนาคารผู้เปิดเครดิต Issuing Bank) พร้อมกับเอกสารประกอบ เช่น สัญญาซื้อขาย ใบสั่งซื้อสินค้า ใบบัญชีราคาสินค้า เพื่อขอให้ธนาคารเปิดเครดิตเพื่อประโยชน์ของผู้ขาย (ผู้รับประโยชน์)

เมื่อธนาคารพิจารณาและตกลงเปิดเครดิตตามคำขอของผู้ซื้อแล้ว ธนาคารก็จะมีภาระผูกพันต้องชำระเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ธนาคารของผู้ส่งออกในต่างประเทศเมื่อได้รับเอกสารครบถ้วนถูกต้องตามที่กำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิต

(2) การแจ้งการเปิดเครดิต

เมื่อธนาคารตกลงที่จะออกเครดิตแล้ว ธนาคารก็จะแจ้งการเปิดเครดิตไปให้ผู้ขายทราบ โดยธนาคารอาจแจ้งการเปิดเครดิตไปยังผู้ขายโดยตรง แต่ถ้าธนาคารไม่มีสาขาหรือตัวแทนในประเทศของผู้ขาย ธนาคารก็จะติดต่อกับธนาคารอื่นที่อยู่ในประเทศของผู้ขายเพื่อให้แจ้ง หรือยืนยันเครดิตให้ผู้ขายทราบ ธนาคารผู้แจ้งเครดิต (Advising Bank) หรือธนาคารผู้ยืนยันเครดิต (Confirming Bank) ก็จะทำหน้าที่แจ้งให้ผู้ขายทราบว่าเครดิตได้ถูกเปิดแล้ว

ธนาคารผู้แจ้งเครดิตมีหน้าที่เพียงแจ้งเครดิตให้ผู้ขายทราบ โดยการแจ้งนั้นต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของเครดิต เมื่อผู้ขายได้รับแจ้งเครดิต ผู้ขายต้องตรวจสอบเครดิตว่ามูลค่าของสินค้าตลอดจนเงื่อนไขอื่นๆ ถูกต้องตรงกับสัญญาซื้อขายหรือไม่ ถ้าเครดิตนั้นผิดกับข้อตกลงการซื้อขาย หรือมีเงื่อนไขที่ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาซื้อขายได้ ผู้ขายต้องยื่นคำร้องขอแก้ไขเครดิตดังกล่าวต่อธนาคารผู้แจ้งเครดิตโดยทันที เพื่อให้ส่งการแก้ไขเครดิตไปยังธนาคารผู้เปิดเครดิต และให้ส่งไปยังธนาคารผู้ซื้ออีกทอดหนึ่ง เพราะธนาคารผู้เปิดเครดิตจะยอมแก้ไขเครดิตเมื่อผู้ซื้อยื่นคำขอแก้ไขเครดิตเท่านั้น

(3) การยื่นเอกสารของผู้ขายเพื่อขอขึ้นเงิน

หลังจากที่ผู้ขายได้รับเครดิตและพอใจในข้อกำหนดและเงื่อนไขแล้ว ผู้ขายก็จะดำเนินการนำสินค้ามาบรรจุหีบห่อและนำสินค้าไปส่งให้แก่ผู้ขนส่ง ซึ่งผู้ขนส่งมีหน้าที่ออกไปตราส่ง หรือไปรับขนทางอากาศ ให้แก่ผู้ขาย ต่อจากนั้นผู้ขายก็จะนำเอกสารต่างๆ ที่เป็นหลักฐานในการขนส่งสินค้ายื่นต่อธนาคาร เมื่อธนาคารได้รับเอกสารจากผู้ขายแล้ว ธนาคารก็จะตรวจสอบ

เอกสารดังกล่าวว่าตรงตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตหรือไม่ ถ้าเอกสารดังกล่าวถูกต้องตรงตามเงื่อนไขของเครดิต ธนาคารก็จะดำเนินการจ่ายเงินรับรอง หรือรับซื้อตั๋วแลกเงิน อย่างไรก็ตามอย่างหนึ่งตามเงื่อนไขของเครดิต ซึ่งการจ่ายเงินของธนาคารก็เป็นไปตามประเภทของธนาคาร ดังนี้

- ธนาคารผู้ยืนยันเครดิต

โดยปกติในทางการค้าระหว่างประเทศ ธนาคารผู้เปิดเครดิตจะร้องขอให้ธนาคารผู้แจ้งเครดิตทำหน้าที่ยืนยันเครดิตด้วย เมื่อผู้ขายยื่นเอกสารต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตครบถ้วนถูกต้องแล้ว ธนาคารผู้ยืนยันเครดิตจะมีความรับผิดชอบต่างหากจากธนาคารผู้เปิดเครดิตในการที่จะต้องชำระเงินตามที่ระบุไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้ขาย

- ธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร

โดยทั่วไป เครดิตมักจะกำหนดให้ผู้ขายต้องเสนอขายเอกสารตามเครดิตต่อธนาคารที่ผู้เปิดเครดิตแต่งตั้งให้ซื้อเอกสารตามเครดิต (Nominated Bank) หรือผู้ขายอาจขายเอกสารต่อธนาคารใดๆ ที่ตนเป็นลูกค้าอยู่ก็ได้ โดยวิธีการรับซื้อเอกสารของธนาคาร ผู้ขายจะต้องกรอกแบบฟอร์มคำขอให้รับซื้อเอกสารและลงชื่อ ซึ่งระบุข้อตกลงว่าธนาคารจะรับซื้อเอกสารนี้ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าธนาคารสามารถไล่เบี้ยคืนได้ทุกกรณี เท่ากับว่าเกิดสัญญาซื้อขายเอกสารระหว่างผู้ขายกับธนาคารผู้รับซื้อเอกสารอีกสัญญาหนึ่ง

- ธนาคารผู้แจ้งเครดิต

สำหรับธนาคารผู้แจ้งเครดิตนี้ เมื่อผู้รับประโยชน์นำเอกสารต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตมายื่น ธนาคารผู้แจ้งเครดิตจะไม่ชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ทันที แต่จะส่งเอกสารดังกล่าวมาให้แก่ธนาคารผู้เปิดเครดิตมาทำการตรวจสอบเอกสารก่อน และเมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตเห็นว่าเอกสารดังกล่าวครบถ้วนถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิต ธนาคารผู้เปิดเครดิตก็จะนำเงินเข้าบัญชีของธนาคารผู้แจ้งเครดิตเพื่อให้ธนาคารผู้แจ้งเครดิตชำระให้แก่ผู้ขายต่อไป

(4) ผู้ขอเปิดเครดิตมาขอรับเอกสารจากธนาคารผู้เปิดเครดิต

เมื่อธนาคารตัวแทนในต่างประเทศส่งเอกสารมาให้กับธนาคารผู้เปิดเครดิตแล้ว ธนาคาร ผู้เปิดเครดิตก็จะแจ้งให้ผู้ขอเปิดเครดิตทราบ เพื่อให้มาตรวจสอบเอกสารและชำระหนี้

ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต ให้แก่ธนาคารผู้เปิดเครดิต เมื่อผู้ขอเปิดเครดิตทำการตรวจสอบเอกสารต่างๆแล้ว เห็นว่าครบถ้วนถูกต้อง ก็มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ธนาคารผู้เปิดเครดิต หากผู้ขอเปิดเครดิตไม่สามารถชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ธนาคารผู้เปิดเครดิตได้ ก็อาจทำสัญญาทรัสต์รีซีพ (Trust Receipt) กับธนาคารผู้เปิดเครดิตเพื่อแสดงว่าผู้ขอเปิดเครดิตจะรับสินค้าแทนธนาคารผู้เปิดเครดิต และถือว่าสินค้านั้นเป็นของผู้เปิดเครดิต¹⁵

2.2 นิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้องในสัญญาซื้อขายและ ในกระบวนการชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต

ในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ คู่สัญญามักจะตกลงกันให้ชำระราคาโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นสัญญาที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขาย แต่เนื่องจาก UCP 600 Article 4 (a) กำหนดให้เลตเตอร์ออฟเครดิตแยกออกจากสัญญาซื้อขายหรือสัญญาอื่นใดที่เป็นฐานในการออกเลตเตอร์ออฟเครดิต¹⁶ ดังนั้น จึงทำให้เลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ใช่สัญญาอุปกรณ์ที่ผูกพันกับสัญญาซื้อขายหรือสัญญาอื่นใด แต่เป็นเอกสารสัญญาแยกต่างหากจากสัญญาอื่น ผลคือ ธนาคารมีหน้าที่จ่ายเงินค่าสินค้าให้แก่ผู้ขายตามเลตเตอร์ออฟเครดิต โดยไม่ต้องคำนึงว่าสัญญาซื้อขายจะสมบูรณ์หรือไม่

¹⁵ ขวลิต อรรถศาสตร์, “การชำระเงินค่าสินค้านี้ระหว่างประเทศ”, คู่มือการศึกษาวิชญากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546), น.226.

¹⁶ Article 4 Credits v. Contracts

“a. A credit by its nature is a separate transaction from the sale or other contract on which it may be based. Banks are in no way concerned with or bound by such contract, even if any reference whatsoever to it is included in the credit. Consequently, the undertaking of a bank to honour, to negotiate or to fulfil any other obligation under the credit is not subject to claims or defences by the applicant resulting from its relationships with the issuing bank or the beneficiary. A beneficiary can in no case avail itself of the contractual relationships existing between banks or between the applicant and the issuing bank.”

คู่กรณีที่เกี่ยวข้องในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต ประกอบด้วย ผู้ขอเปิดเครดิต (ผู้ซื้อ) ผู้รับประโยชน์ (ผู้ขาย) ธนาคารผู้เปิดเครดิต (Issuing Bank) ธนาคารผู้แจ้งเครดิต (Advising Bank) และธนาคารผู้ยืนยันเครดิต (Confirming Bank) ซึ่งในระหว่างคู่กรณีทั้งสามฝ่ายนี้จะมีนิติสัมพันธ์ต่อกันเป็น 4 สัญญา ได้แก่ สัญญาซื้อขายระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย สัญญาขอเปิดเครดิตระหว่าง ผู้ขอเปิดเครดิตและธนาคารผู้เปิดเครดิต สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์ และสัญญาตัวการตัวแทนระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและธนาคารผู้แจ้งเครดิต

2.2.1 นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายตามสัญญาซื้อขาย

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ขอเปิดเครดิต) และผู้ขาย (ผู้รับประโยชน์) เป็นไปตามสัญญาซื้อขาย มิใช่สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต ดังนั้น หากธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต ผู้ขายจึงไม่อาจฟ้องผู้ซื้อให้รับผิดชอบตามเครดิตได้ ผู้ขายต้องมาฟ้องผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขาย เนื่องจากเครดิตมีสภาพเป็นอิสระจากสัญญาซื้อขาย หรือสัญญาอื่นใดซึ่งเป็นมูลฐานแห่งเครดิตนั้น

เมื่อพิจารณาถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายตามสัญญาซื้อขายแล้ว จะพบว่าผู้ซื้อทำหน้าที่เปิดเครดิตที่มีเงื่อนไขตามที่ตกลงกันให้แก่ผู้ขายภายในระยะเวลาที่กำหนด หากผู้ซื้อไม่เปิดเครดิตตามที่ตกลง ถือว่าผู้ซื้อเป็นผู้ผิดสัญญา และเมื่อธนาคารได้เปิดเครดิตส่งไปให้แก่ผู้ขายแล้ว ผู้ซื้อก็มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าตามสัญญาซื้อขาย และเมื่อผู้ขายได้รับเครดิตแล้ว ผู้ขายก็มีหน้าที่ที่จะต้องส่งมอบสินค้าไปให้แก่ผู้ซื้อตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาซื้อขาย และยังมีหน้าที่จัดเตรียมเอกสารตามที่ระบุไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิต หากผู้ขายไม่นำเอกสารไปขอรับเงินกับธนาคารก็ถือว่าผู้ขายผิดสัญญาเช่นกัน

โดยปกติธนาคารจะเป็นผู้จ่ายเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิต เว้นแต่ ในกรณีที่ธนาคารล้มละลาย ถือว่าการชำระราคาโดยเลตเตอร์ออฟเครดิตล้มเหลว ดังนั้น ผู้ขายย่อมมีสิทธิฟ้องเรียก

ให้ผู้ชำระราคาสินค้าได้โดยตรง เว้นแต่จะกำหนดในสัญญาซื้อขายว่าเป็นการชำระราคาโดย
เลตเตอร์ออฟเครดิตเด็ดขาด¹⁷

2.2.2 นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอเปิดเครดิต (Applicant) และธนาคารผู้เปิดเครดิต (Issuing Bank) ตามสัญญาขอเปิดเครดิต

ผู้ขอเปิดเครดิต (ผู้ซื้อ) จะต้องกรอกคำขอเปิดเครดิตกับธนาคาร ซึ่งคำขอเปิดเครดิต
ดังกล่าวนี้ถือเป็นคำเสนอ และเมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตตกลงรับเปิดเครดิตก็เป็นการทำคำสนอง
ผลคือ เกิดสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตระหว่างผู้ขอเปิดเครดิตและธนาคารผู้เปิดเครดิต โดย
ธนาคารผู้เปิดเครดิตมีหน้าที่เปิดเครดิตเพื่อชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ (ผู้ขาย) และมีสิทธิได้รับ
ค่าธรรมเนียมในการเปิดเครดิต และเมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตได้ชำระเงินให้กับผู้รับประโยชน์โดย
ถูกต้องครบถ้วนตามเงื่อนไขในเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้วก็มีสิทธิที่จะเรียกเงินที่ได้จ่ายไปพร้อม
ดอกเบี้ยคืนจากผู้ขอเปิดเครดิต

2.2.3 นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิต (Issuing Bank) และผู้รับประโยชน์ (Beneficiary) ตามเครดิต

เมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตรับที่จะเปิดเครดิตให้แก่ผู้ขอเปิดเครดิตแล้ว ธนาคารผู้แจ้ง
เครดิตก็จะแจ้งการเปิดเครดิตไปยังผู้รับประโยชน์ โดยอาจทำผ่านธนาคารตัวแทน (Advising
Bank) ว่าจะชำระเงินให้เมื่อผู้รับประโยชน์ส่งเอกสารให้ครบถ้วนถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนด
หนังสือ บอกกล่าวแจ้งเครดิตไปยังผู้รับประโยชน์นี้ถือเป็นคำเสนอ และเมื่อผู้รับประโยชน์สนอง
รับโดยการแจ้งมายังธนาคารหรือโดยนำเอกสารต่างๆ มายื่นต่อธนาคาร ก็ถือเป็นคำสนอง เกิดเป็น
สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตผูกพันธนาคารผู้ขอเปิดเครดิตกับผู้รับประโยชน์

ธนาคารจะมีความผูกพันตามเลตเตอร์ออฟเครดิต นับตั้งแต่วันที่ธนาคารแจ้ง
เครดิตไปยังผู้รับประโยชน์ ในฐานะที่เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว ส่วนผู้รับประโยชน์ที่เป็นผู้รับคำเสนอ
จะยังไม่มีผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามเครดิตในเวลาที่ยังธนาคารแจ้งเครดิตมายังผู้รับประโยชน์

¹⁷ พชรพร นุชอนงค์, “สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและสัญญาทราส์ตรีชีท : ปัญหา
บางประการตามกฎหมายไทย”, (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.33.

แต่ผู้รับประโยชน์จะมีความผูกพันกับผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายในฐานะผู้ขายที่จะต้องทำการส่งมอบเอกสารที่กำหนดไว้ในเครดิต ให้แก่ธนาคารก่อนที่เครดิตจะหมดอายุ มิฉะนั้นผู้ขายจะเป็นผู้ผิดสัญญาซื้อขาย แต่การไม่ส่งมอบเอกสารตามเครดิตของผู้รับประโยชน์ ไม่ถือว่าเป็นการผิดสัญญาต่อธนาคาร เพราะสัญญายังไม่เกิดและคำเสนอยอมไม่มีผลผูกพันผู้รับคำเสนอแต่อย่างใด

2.2.4 นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิต (Issuing Bank) กับธนาคารผู้แจ้งเครดิต (Advising Bank)

ธนาคารผู้เปิดเครดิตนั้นส่วนใหญ่จะอยู่คนละประเทศกับผู้รับประโยชน์ ดังนั้นธนาคาร ผู้เปิดเครดิต จึงติดต่อธนาคารที่อยู่ในประเทศของผู้รับประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นธนาคารสาขา หรือเป็นธนาคารอื่นก็ได้ เพื่อให้ทำการแจ้งเครดิตและชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์แทนตน ซึ่งธนาคารที่ทำหน้าที่แจ้งเครดิตนี้คือ ธนาคารผู้แจ้งเครดิต (Advising Bank)

โดยนิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและธนาคารผู้แจ้งเครดิตเป็นไปตามสัญญาตัวการตัวแทน¹⁸ ซึ่งสัญญาตัวการตัวแทนนี้ จะเกิดขึ้นเมื่อธนาคารผู้แจ้งเครดิตได้ยอมตกลงต่อธนาคารผู้เปิดเครดิตรับแจ้งการเปิดเครดิต

2.2.5 นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้แจ้งเครดิต (Advising Bank) กับผู้รับประโยชน์ (Beneficiary)

ธนาคารผู้แจ้งเครดิต ไม่มีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตกับผู้รับประโยชน์เลย เนื่องจากการแจ้งเครดิตนั้น ธนาคารกระทำไปในฐานะตัวแทนของธนาคารผู้เปิดเครดิต ดังนั้น ธนาคารผู้แจ้งเครดิตไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ต่อผู้รับประโยชน์

¹⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 846/2518

2.2.6 นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้ยืนยันเครดิต (Confirming Bank) กับผู้รับประโยชน์ (Beneficiary)

ในกรณีที่สัญญาซื้อขายกำหนดให้เปิดเครดิตชนิดยืนยัน ซึ่งอาจะระบุธนาคารที่ทำหน้าที่ยืนยันเครดิตไว้ในสัญญาซื้อขายก็ได้ เมื่อธนาคารยอมรับที่จะยืนยันเครดิตแล้ว ธนาคารนั้นย่อมผูกพันตนเองแยกต่างหากจากความผูกพันของธนาคารผู้เปิดเครดิตในอันที่จะต้องชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์เมื่อผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารครบถ้วนถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในเครดิต ซึ่งธนาคาร ผู้ยืนยันเครดิตนี้มีความรับผิดชอบต่อผู้รับประโยชน์เสมือนเป็นธนาคารผู้เปิดเครดิต

การแก้ไข เพิกถอน หรือยกเลิกเครดิตนั้นจะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากธนาคาร ผู้เปิดเครดิต ธนาคารผู้ยืนยันเครดิต และผู้รับประโยชน์

2.3 หลักการสำคัญของเลตเตอร์ออฟเครดิต

2.3.1 หลักความเป็นเอกเทศของเลตเตอร์ออฟเครดิต (Autonomy of Letter of Credit)

แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นสัญญาที่เกิดจากสัญญาซื้อขายระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย และได้มีการตกลงกันให้ใช้วิธีการชำระราคาโดยการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต โดยที่ผู้ซื้อมีหน้าที่ขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตกับธนาคารในประเทศผู้ซื้อเพื่อชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขาย แต่อย่างไรก็ดีข้อพิพาทต่างๆ เกี่ยวกับสัญญาซื้อขาย เช่น ความไม่สมบูรณ์ของสัญญาซื้อขาย หรือ การปฏิบัติผิดสัญญาของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ฯลฯ ไม่มีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของธนาคารในการดำเนินการตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตแต่อย่างใด เนื่องจากสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นเอกเทศแยกต่างหากจากสัญญาซื้อขาย

หลักการนี้ได้ปรากฏอยู่ใน UCP 600 Article 4 ซึ่งได้กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่าเครดิตผูกแยกต่างหากจากสัญญาซื้อขายหรือสัญญาอื่นใดก็ตามที่เป็นมูลเหตุให้เกิดสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตขึ้น ธนาคารที่ดำเนินการเครดิตไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงสัญญาดังกล่าว แม้ว่าเป็นความจริงรายละเอียดต่างๆ ที่ปรากฏในเครดิตจะมีที่มาจากสัญญาซื้อขายก็ตาม¹⁹

ผลของหลักการนี้คือ แม้ว่าผู้ขายจะผิดสัญญาซื้อขาย ส่งมอบสินค้าที่ไม่ถูกต้องตามสัญญาซื้อขายมาให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อได้แจ้งให้ธนาคารระงับการจ่ายเงินแล้วก็ตาม หากเอกสารที่

¹⁹ ดู UCP 600 Article 4.

ผู้ขายส่งมอบให้แก่ธนาคารถูกต้องตรงตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิต ธนาคารก็ยังคงมีหน้าที่ต้องชำระเงินให้แก่ผู้ขาย ธนาคารจะอ้างเหตุตามสัญญาซื้อขายมาปฏิเสธการชำระราคาตามเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ได้

นอกจากนี้ หลักความเป็นเอกเทศของเลตเตอร์ออฟเครดิตยังมีผลห้ามผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์อ้างสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารมีต่อผู้ซื้อหรือผู้ขอเปิดเครดิตนั้นด้วย²⁰ หมายความว่า แม้ว่าผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์จะรู้ว่าผู้ซื้อได้ทำการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้ว แต่ธนาคารไม่ยอมส่งเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นให้แก่ตน ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ไม่สามารถที่จะฟ้องร้องธนาคารที่ไม่ยอมส่งเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นมาให้แก่ตนได้

เหตุผลที่ UCP 600 กำหนดให้สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นเอกเทศสัญญาแยกต่างหากจากสัญญาซื้อขาย เนื่องจาก สัญญาซื้อขายเป็นเรื่องระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ธนาคารไม่สามารถเข้าไปรับรู้และทำความเข้าใจในรายละเอียดของสัญญาในทุกเรื่องได้ ธนาคารมีหน้าที่เพียงดำเนินการชำระราคาให้แก่ผู้รับประโยชน์ หากผู้รับประโยชน์ส่งมอบเอกสารให้แก่ธนาคาร ให้ครบถ้วนตามที่กำหนดเอาไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตเท่านั้น

หลักความเป็นเอกเทศของเลตเตอร์ออฟเครดิต ดังกล่าวข้างต้น ได้รับการยอมรับโดยศาลฎีกาของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาของศาลฎีกาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 775/2525 (ป.) “จำเลยเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตกับธนาคารโจทก์ โดยมีข้อตกลงว่า ในกรณีที่เอกสารต่างๆ ถูกต้องแล้ว ธนาคารโจทก์ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีสินค้าที่ส่งมาเสียหาย ขาดจำนวน หรือบกพร่อง และตกลงให้ถือเอาระเบียบประเพณีและพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (แก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 1962) ของสหภาพการค้านานาชาติ ซึ่งระบุว่าให้ถือเอาความถูกต้องของเอกสารเป็นหลัก เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา เมื่อปรากฏว่าเอกสารต่างๆ ที่ส่งมาคือรายการสินค้าที่ระบุไว้ในใบตราส่ง (Bill of Lading) และบัญชีรายการสินค้า (Invoices) ทุกรายการตรงกับรายการสินค้าในใบเสนอ (Offer) ซึ่งแนบท้าย เลตเตอร์ออฟเครดิต และบริษัทผู้ขายสินค้าได้เสนอเอกสารต่างๆ ถูกต้องตรงตามเงื่อนไขที่ระบุในเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้ว แม้สินค้านั้นไม่ตรงตามรายการที่ระบุไว้ในใบตราส่ง บัญชีราคาสินค้า และใบเสนอ ดังกล่าวก็ตาม จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามข้อตกลงที่ได้ทำกันไว้”

²⁰ ดู UCP 600 Article 4 a วรรคท้าย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1561/2529 “การที่จำเลยขอให้ธนาคารเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ก็เนื่องมาจากการสั่งซื้อสินค้า ธนาคารโจทก์เป็นเพียงคนกลางในการชำระราคาสินค้าแทนจำเลย เท่านั้น ซึ่งการจ่ายเงินนั้นทางธนาคารโจทก์หรือตัวแทนจะพิจารณาจ่ายให้แก่ผู้ขายก็ต่อเมื่อ เอกสารที่ผู้ขายนำมายื่นถูกต้องเป็นไปตามเครดิต เมื่อธนาคารตัวแทนของโจทก์ตรวจสอบแล้วเห็นว่าเอกสารถูกต้องจ่ายเงินไป ซึ่งตามใบตราส่งก็มีข้อความระบุชัดเจนว่าสินค้าตามรายการใน เครดิตนั้นได้บรรทุกลงเรือแล้ว โจทก์หรือธนาคารตัวแทนไม่มีหน้าที่ต้องตรวจตราว่าความจริง สินค้าได้บรรทุกลงเรือจริงหรือไม่ ดังนั้น แม้ตามข้อเท็จจริงจะมีเหตุขัดข้องไม่มีการส่งสินค้ามา ก็ตาม จำเลยจะปฏิเสธไม่ชำระเงินให้แก่โจทก์ไม่ได้”

2.3.2 เลตเตอร์ออฟเครดิตเกี่ยวข้องเฉพาะเอกสารเท่านั้น (Credit deals with documents only)

หลักการนี้ปรากฏอยู่ใน Article 5 ของ UCP 600 ซึ่งกำหนดว่า ธนาคารต้องพิจารณา เฉพาะเอกสารเท่านั้น ไม่ต้องพิจารณาถึงสินค้า บริการ หรือการดำเนินการอื่นใดที่เอกสารจะ เกี่ยวข้อง²¹

เนื่องจากเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นมีเอกสารประกอบมากมาย และธนาคารเป็นผู้มี หน้าที่ ในการตรวจสอบเอกสารดังกล่าว ซึ่งสิ่งที่ธนาคารต้องตรวจสอบคือเอกสารที่ผู้ขายนำมายื่น เท่านั้นว่าถูกต้องตรงตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตหรือไม่ ธนาคารไม่มีหน้าที่และไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาหรือตรวจสอบว่า สินค้าที่ระบุไว้ในเอกสารมีคุณภาพ จำนวน ปริมาณ ลักษณะ หรือเงื่อนไขถูกต้องหรือไม่ และแม้ว่าสินค้าจะสูญหายหรือเสียหายทั้งหมดหรือ บางส่วน เช่น เรือบรรทุกสินค้าอัปปาง สินค้าสูญหายทั้งลำ แต่เมื่อผู้รับประโยชน์ส่งมอบเอกสาร ตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิต ให้แก่ธนาคารโดยครบถ้วนถูกต้อง ธนาคารก็ยังคงมีหน้าที่ ต้องชำระราคาตามเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์

หลักเลตเตอร์ออฟเครดิตเกี่ยวข้องเฉพาะเอกสารนี้ หมายความว่า ธนาคารมี หน้าที่ต้องตรวจสอบว่าเอกสารต่างๆ ที่ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ส่งมาเท่าที่ปรากฏได้จากเอกสาร

²¹ Article 5 (Documents v. Goods, Services or Performance)

“Banks deal with documents and not with goods, services or performance to which the documents may relate.”

นั้นเองถูกต้องตามที่เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนด ในกรณีที่เอกสารบกพร่อง เช่น เอกสารมีหน้าไม่ครบถ้วน หรือแบบฟอร์มผิด หรือเป็นเอกสารปลอม ธนาคารก็ไม่มีหน้าที่ต้องตรวจสอบ²²

นอกจากนี้ ธนาคารยังไม่ต้องรับผิดชอบในความไม่ถูกต้อง หรือคลาดเคลื่อน อันเนื่องมาจากการแปลเอกสาร โดยที่ธนาคารมีสิทธิที่จะส่งผ่านเอกสารนั้นไปโดยไม่ต้องแปลอีกด้วย²³

เหตุผลของหลักการนี้คือ ธนาคารผู้ดำเนินการตามเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ใช่ผู้มีหน้าที่ตรวจสอบว่าผู้ขายได้ปฏิบัติตามการชำระหนี้ถูกต้องตามสัญญาซื้อขายหรือไม่ สินค้านั้นได้ถึงมือผู้ซื้อหรือไม่ เนื่องจากธนาคารไม่มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับรายละเอียดของสินค้าแต่ละชนิด และในทางปฏิบัติธนาคารไม่สามารถที่จะเข้าไปตรวจสอบตัวสินค้าได้ ธนาคารจึงมีหน้าที่เพียงตรวจสอบว่าเอกสารเป็นเอกสารที่ถูกต้องตามเลตเตอร์ออฟเครดิตเท่านั้น ซึ่งโดยหลักการแล้ว หากผู้ขายสามารถส่งมอบเอกสารให้แก่ธนาคารได้ถูกต้องตามเลตเตอร์ออฟเครดิต ก็เพียงพอที่จะสันนิษฐานได้ว่าผู้ขายได้ดำเนินการชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายอย่างครบถ้วนแล้ว

สำหรับในกรณีที่พบว่าสินค้าที่ผู้ขายส่งให้แก่ผู้ซื้อไม่ถูกต้องตามสัญญาซื้อขาย ทั้งๆ ที่ผู้ขายส่งมอบเอกสารให้แก่ธนาคารถูกต้องตรงตามเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น เกิดจากการดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือประมาทเลินเล่อ ผู้ซื้อก็ต้องไปฟ้องร้องผู้ขายให้รับผิดชอบตามสัญญาซื้อขาย เอาเอง ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบ

²² UCP 600 - Article 34 (Disclaimer on Effectiveness of Documents)

"A bank assumes no liability or responsibility for the form, sufficiency, accuracy, genuineness, falsification or legal effect of any document, or for the general or particular conditions stipulated in a document or superimposed thereon; nor does it assume any liability or responsibility for the description, quantity, weight, quality, condition, packing, delivery, value or existence of the goods, services or other performance represented by any document, or for the good faith or acts or omissions, solvency, performance or standing of the consignor, the carrier, the forwarder, the consignee or the insurer of the goods or any other person."

²³ UCP 600 - Article 35 (Disclaimer on Transmission and Translation)

"A bank assumes no liability or responsibility for errors in translation or interpretation of technical terms and may transmit credit terms without translating them."

อย่างไรก็ตาม หากผู้ซื้อไม่มั่นใจว่าผู้ขายจะส่งมอบเอกสารให้แก่ตนถูกต้องหรือไม่ ผู้ซื้อสามารถป้องกันได้โดยกำหนดไว้ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตให้ผู้ขายต้องส่งมอบเอกสารเกี่ยวกับการตรวจสอบสินค้า เช่น ใบรับรองคุณภาพสินค้า ฯลฯ โดยผู้เชี่ยวชาญที่ผู้ซื้อต้องการก็ได้

2.3.3 หลักการต้องปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเคร่งครัด (Strict Compliance)

หลักการต้องปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเคร่งครัดนี้มีที่มาจากการที่ธนาคารมีหน้าที่จำกัดอยู่เฉพาะการตรวจพิจารณาเอกสารเท่านั้น ดังนั้น ธนาคารจึงต้องตรวจพิจารณาเอกสารที่ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์นำมายื่นต่อธนาคาร ว่าเอกสารดังกล่าวถูกต้องสอดคล้องกับที่เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดเอาไว้หรือไม่โดยเคร่งครัด

เนื่องจากใน UCP 600 ไม่มีข้อกำหนดใดที่กล่าวถึงหลักการต้องปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเคร่งครัด (Strict Compliance) เอาไว้อย่างชัดเจน เพียงแต่กำหนดมาตรฐานในการตรวจสอบเอกสารตามเลตเตอร์ออฟเครดิตเอาไว้ในมาตรา 14 เท่านั้น

ปัญหาที่ต้องพิจารณาในหลักการตรวจเอกสารโดยเคร่งครัดก็คือ ธนาคารต้องตรวจสอบเอกสารโดยเคร่งครัดมากน้อยเพียงใด ซึ่งหลักการปฏิบัติโดยเคร่งครัดนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบกล่าวคือ

1) หลักการปฏิบัติแบบตามลายลักษณ์อักษร (Literal compliance) หมายความว่า ทั้งข้อตกลงและเงื่อนไขของเลตเตอร์ออฟเครดิต ต้องเป็นไปตามตัวอักษรทุกประการ ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ ต้องยื่นเอกสารให้สอดคล้องกับที่เลตเตอร์ออฟเครดิตระบุทุกประการ โดยธนาคารมีหน้าที่ที่จะกระทำการภายในขอบเขตที่จำกัด เพราะถือว่าสัญญาซื้อขายของผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตหรือผู้ซื้อ กับผู้รับประโยชน์หรือผู้ขายนั้นอยู่นอกความรู้และการตัดสินใจของธนาคาร ธนาคารจึงต้องเคร่งครัดมากในการตรวจสอบเอกสารต่างๆ ให้เป็นไปตามที่เลตเตอร์ออฟเครดิตระบุไว้ หากเอกสารมีข้อแตกต่างจากที่ระบุเอาไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตแม้เพียงเล็กน้อย ธนาคารก็ต้องปฏิเสธการจ่ายเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตดังกล่าว

ตัวอย่างเช่น ในคดี Bank Malli Iran v Barclays Bank D.C.O. Ltd.²⁴ เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดให้ ไบตราส่งต้องระบุว่า “100 new Chevrolet trucks” แต่ในไบตราส่งกลับระบุว่า “100 new-good (i.e. as good as new) trucks” ศาลตัดสินว่าธนาคารมีสิทธิปฏิเสธไม่รับเอกสาร

ในคดี J.H. Rayner & Co.Ltd. v Hambros Bank Ltd.²⁵ เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดให้ ไบตราส่งจะต้องระบุว่า “1,400 tons Coromandel groundnuts” แต่ในไบตราส่งกลับระบุว่า “1,400 tons of machine shelled groundnut kernels” พร้อมระบุว่า “C.R.S.” ศาลตัดสินว่าธนาคารมีสิทธิปฏิเสธเอกสารดังกล่าวได้ แม้ว่า machine shelled groundnut kernels ในความหมายของพ่อค้าจะหมายถึง Coromandel groundnuts ก็ตาม

2) หลักการปฏิบัติตามเป็นส่วนใหญ่หรือในส่วนสาระสำคัญ (Substantial Compliance) หรือการปฏิบัติตามอย่างสมเหตุสมผล (Reasonable Compliance)²⁶ หมายความว่า เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามครบถ้วนด้อย่างเคร่งครัด เพียงแต่ปฏิบัติตามสาระสำคัญที่กำหนดเอาไว้ก็พอ เนื่องจากในบางกรณีเอกสารแตกต่างจากที่เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดเพียงเล็กน้อยมาก และข้อแตกต่างดังกล่าวก็ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายใดๆ ต่อผู้ซื้อ ทั้งยังไม่ทำให้ ผู้ซื้อต้องเสียเปรียบ หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด

ตัวอย่างเช่น ในคดี Hing Yip Fat Co. Ltd. v Daiwa Bank Ltd.²⁷ เลตเตอร์ออฟเครดิตระบุชื่อผู้รับประกันว่า “Cheergoal Industrial Limited” แต่ปรากฏว่าเอกสารที่ยื่นกลับระบุชื่อผู้รับประกันว่า “Cheergoal Industries Limited” ศาลตัดสินว่า กรณีเช่นนี้เป็นความผิดพลาดธรรมดาที่เกิดจากการพิมพ์ และไม่ก่อให้เกิดความสับสนหรือเข้าใจผิดแต่อย่างใด ธนาคารจึงไม่สามารถปฏิเสธเอกสารดังกล่าวได้

²⁴ Bank Malli Iran v Barclays Bank D.C.O. Ltd. [1951] 2 Lloyd's Rep. 367.

²⁵ J.H. Rayner & Co.Ltd. v Hambros Bank Ltd. [1943], 1 K.B. 37.

²⁶ กำชัย จงจักรพันธ์, “ปัญหาการปรับใช้หลัก Strict Compliance ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต”, ดุลพาน, ปีที่ 48, เล่ม 2, (พฤษภาคม-สิงหาคม 2544, น.7.)

²⁷ Hing Yip Fat Co.Ltd. v Daiwa Bank Ltd. [1991] 2 HKC 383.

ในคดี American Airlines v FDIC²⁸ เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดให้ตัวแลกเงินต้องระบุเลขที่ของเลตเตอร์ออฟเครดิตด้วย คือ G-391 แต่ในตัวแลกเงินกลับระบุเลขที่ของเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็น G0391 ศาลตัดสินว่าเอกสารดังกล่าวสามารถรับฟังได้

นักกฎหมายที่ให้ความเห็นไปในแนวทางนี้เห็นว่าหากยึดหลักต้องปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเคร่งครัดแล้ว จะทำให้ผู้ซื้อใช้เป็นเงื่อนไขในการต่อรองกับผู้ขาย โดยผู้ซื้ออาจกำหนดเงื่อนไขในเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ผู้ขายไม่สามารถปฏิบัติตามได้ และผู้ซื้อก็นำเงื่อนไขดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองราคากับผู้ขายเพื่อแลกกับการสละสิทธิที่จะปฏิเสธเอกสาร

นอกจากนี้หากยึดหลักการตรวจเอกสารโดยเคร่งครัดในทุกกรณีแล้ว จะทำให้มีการปฏิเสธเอกสารเป็นจำนวนมาก ทั้งๆ ที่ในบางกรณีความแตกต่างของเอกสารเป็นเรื่องที่เล็กน้อยมาก ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจต้องชะงักงันได้

เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลข้างต้น จะเห็นได้ว่าศาลมีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องหลักความเคร่งครัดของเลตเตอร์ออฟเครดิตว่าจะต้องเคร่งครัดมากน้อยเพียงใด ซึ่งในเรื่องนี้ศาลในประเทศอังกฤษได้วางหลักเอาไว้อย่างชัดเจนว่า หน้าที่ในการตรวจพิจารณาเอกสารต้องทำโดยเคร่งครัด เอกสารที่ผู้ขายส่งมอบให้นั้นต้องเหมือนกับเอกสารที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตทุกประการ เอกสารที่คล้ายหรือให้ผลเหมือนกันนั้นใช้ไม่ได้²⁹ ดังนั้น ธนาคารจึงมีหน้าที่โดยเคร่งครัดในการตรวจเอกสารดังกล่าว หากธนาคารชำระราคาไปโดยที่เอกสารไม่ถูกต้องตามเลตเตอร์ออฟเครดิต แม้จะเป็นข้อแตกต่างเพียงเล็กน้อย ก็ถือว่าธนาคารปฏิบัติผิดหน้าที่

ตัวอย่างเช่น เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดให้ใบรับรองคุณภาพของสินค้าต้องลงนามโดยผู้เชี่ยวชาญหลายคน แต่ธนาคารรับใบรับรองคุณภาพของสินค้าที่ลงนามโดยผู้เชี่ยวชาญเพียงคนเดียว แม้ว่ารายละเอียดต่างๆ ในใบรับรองสินค้านั้นจะครบถ้วนถูกต้องทุกประการ ก็ต้องถือว่า

²⁸ American Airlines v FDIC 610 F. Supp. 190 (D. Kan. 1985)

²⁹ Equitable Trust Company of New York v Dawson Partners Ltd. [1962] 27

Lloyd's Rep. 49.

ธนาคารปฏิบัติหน้าที่ ผู้ซื้อไม่มีสิทธิปฏิเสธเอกสารและไม่ขัดใช้ราคาตามเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ธนาคารได้³⁰

อย่างไรก็ดี UCP 600 ได้มีข้อกำหนดที่มีผลเป็นการผ่อนปรนหลักการปฏิบัติโดยเคร่งครัดของธนาคาร ได้แก่

1) มาตรา 30 (b) ใน UCP 600 กำหนดว่า “หากเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ได้ระบุปริมาณเป็นหน่วยบรรจุ หรือเป็นลักษณะนาม ธนาคารสามารถรับเอกสารที่ระบุปริมาณสินค้ามากหรือน้อยกว่าที่เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดได้ไม่เกิน 5% ตราบเท่าที่ผู้รับประโยชน์ขอรับชำระราคาไม่เกินวงเงินที่เลตเตอร์ออฟเครดิตระบุไว้”³¹

ตัวอย่างเช่น เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดให้ใบตราส่งต้องระบุจำนวนข้าวสาร 100 ตัน แต่ปรากฏว่าในใบตราส่งกลับระบุจำนวนข้าวสารเป็น 105 ตัน เช่นนี้ สามารถทำได้ ธนาคารต้องรับเอกสารดังกล่าว

2) คำบรรยายลักษณะของสินค้า บริการ หรือคุณสมบัติในใบกำกับสินค้า (Invoice) ต้องเหมือนกับที่ปรากฏในเลตเตอร์ออฟเครดิต³² แต่สำหรับเอกสารอื่นๆ UCP กำหนดว่าลักษณะของสินค้านั้นอาจถูกกำหนดไว้ในลักษณะกว้างๆ ทั่วๆ ไปได้ แต่ต้องไม่ขัดแย้งกับที่กำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิต³³

³⁰ *Ibid.*

³¹ Article 30 (Tolerance in Credit Amount, Quantity and Unit Prices)

b. “A tolerance not to exceed 5% more or 5% less than the quantity of the goods is allowed, provided the credit does not state the quantity in terms of a stipulated number of packing units or individual items and the total amount of the drawings does not exceed the amount of the credit.”

³² UCP 600 - Article 18 (Commercial Invoice)

c. “The description of the goods, services or performance in a commercial invoice must correspond with that appearing in the credit.”

³³ Article 14 (Standard for Examination of Documents)

e. “In documents other than the commercial invoice, the description of the goods, services or performance, if stated, may be in general terms not conflicting with their description in the credit.”

ตัวอย่างเช่น เลตเตอร์ออฟเครดิตและใบกำกับสินค้าระบุว่า “White crystal sugar” แต่ใบตราส่งระบุว่า “Sugar” เช่นนี้ธนาคารสามารถรับเอกสารได้³⁴

3) ธนาคารผู้ดำเนินการตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอาจยอมรับใบกำกับสินค้าที่ระบุจำนวนราคาไว้เกินกว่าจำนวนราคาที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ แต่ธนาคารต้องไม่ชำระราคาเกินกว่าราคาตามที่เลตเตอร์ออฟเครดิตกำหนดไว้³⁵

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในเรื่องหลักธนาคารต้องปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเคร่งครัดนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ธนาคารควรยึดหลักการเคร่งครัดตามตัวอักษร (Literal Compliance) จริงอยู่ที่ว่าหลักการนี้อาจทำให้เกิดการปฏิเสธเอกสารอย่างมากมาย และฟังดูไม่สมเหตุสมผลเนื่องจากเอกสารอาจมีความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยมาก ซึ่งความผิดพลาดดังกล่าวอาจไม่ใช่สาระสำคัญของการปฏิบัติการชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต แต่ธนาคารก็ต้องปฏิเสธเอกสารดังกล่าว แต่ในทางตรงกันข้ามเมื่อพิจารณาถึงข้อดีที่ว่าการกำหนดให้ธนาคารต้องปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเคร่งครัด 100% นี้ จะทำให้เกิดความแน่นอนในการพิจารณาเอกสาร ธนาคารไม่ต้องใช้ดุลยพินิจว่าเอกสารที่ผิดพลาดนั้นมากน้อยเพียงใด ควรปฏิเสธหรือไม่ ซึ่งทำให้มีมาตรฐานที่แน่นอนในการตรวจสอบเอกสาร

ทั้งนี้ หากเอกสารที่ส่งมามีความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยที่ไม่ใช่สาระสำคัญ ธนาคารอาจสอบถามผู้ขายก่อนก็ได้ว่าจะยอมรับเอกสารดังกล่าวหรือไม่

สำหรับศาลไทยได้ยอมรับหลักธนาคารต้องปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอย่างเคร่งครัด ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาของศาลฎีกา ดังนี้

³⁴ Banque de Indochine v J.H. Rayner Ltd. [1983] Q.B. 711.

³⁵ Article 18 (Commercial Invoice)

b. “A nominated bank acting on its nomination, a confirming bank, if any, or the issuing bank may accept a commercial invoice issued for an amount in excess of the amount permitted by the credit, and its decision will be binding upon all parties, provided the bank in question has not honoured or negotiated for an amount in excess of that permitted by the credit.”

คำพิพากษาฎีกาที่ 1770/2499 “ตามข้อเท็จจริงธนาคาร จำเลยต่อสู้ว่าใบตรวจรับรองคุณภาพและปริมาณกระสอบที่ส่งมานั้น ในเครดิตระบุว่าต้องออกโดย บจก.ฟ. แต่ตามใบตรวจสอบที่นำมายื่น ปรากฏว่า บจก.ย. เป็นผู้ตรวจสอบแทน โดยมี บจก.ฮ. เป็นผู้ทำแทนอีกชั้นหนึ่ง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าในการตีความแสดงเจตนานั้น ให้พึงถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนตามตัวอักษร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 132 ดังนั้น แม้ตามเครดิตจะระบุให้ บจก.ฟ. เป็นผู้ทำการตรวจสอบ แต่ทางพิจารณาเป็นอันรับกันว่า บจก.ฟ. ไม่มีสถานประกอบการที่กัลกัตตา คงมีแต่ที่กรุงเทพฯ ที่กัลกัตตาคงมีแต่ บจก.ย. และทั้งสองบริษัทต่างรวมอยู่ในเครือเดียวกัน ดังนั้น เจตนาอันแท้จริงในเรื่องนี้ก็เท่ากับว่าต้องการให้ บจก.ย. เป็นผู้ตรวจสอบ และในใบตรวจรับรอง บจก.ย. ก็ได้ลงว่าตรวจสอบแทน บจก.ฟ. โดย บจก.ฮ. เป็นผู้ทำการแทน และการที่เครดิตมีข้อความว่า กระสอบแต่ละใบหนัก 2.5 ปอนด์ แต่ผู้ตรวจสอบใช้คำว่า “2.5 ปอนด์ โดยถ่วงเฉลี่ย” ก็ไม่ใช่เรื่องผิดเงื่อนไขแห่งเลตเตอร์ออฟเครดิต ดังนั้น การที่ธนาคารจำเลยไม่ยอมจ่ายเงินตามเครดิต หาใช่เพราะโจทก์ส่งกระสอบมาผิดเงื่อนไขในเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ ดังนั้น จำเลยจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อโจทก์”